

WARUNKI PRACY W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM W 2016 R.

Podstawę opracowania stanowi sprawozdawczość o warunkach pracy, a także o wypadkach przy pracy, wprowadzona rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 lipca 2015 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na 2016 r. (Dz. U. poz. 1304) z późniejszymi zmianami.

Informację sygnałną opracowano na podstawie danych nieostatecznych i w związku z tym, niektóre dane mogą ulec zmianie w następnych publikacjach Urzędu Statystycznego.

Warunki pracy to zagadnienie ważne z punktu widzenia zdrowia społeczeństwa oraz realizacji zobowiązań pracodawców do zapewnienia warunków pracy, zgodnych z obowiązującymi normami. Badanie warunków pracy ma na celu ocenę stanu i śledzenie zmian w zakresie zagrożeń na stanowiskach pracy, związanych zarówno ze środowiskiem pracy, z uciążliwością pracy, jak i zagrożeń związanych z czynnikami mechanicznymi oraz liczby osób korzystających ze świadczeń z tytułu pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia i z tytułu wypadków przy pracy. Wyniki tego badania stanowią podstawę do podejmowania działań profilaktycznych i prowadzenia odpowiedniej polityki w dziedzinie poprawy warunków pracy.

WARUNKI PRACY

Zgodnie z przyjętą metodologią badania - warunki pracy stanowią zespół czynników występujących w środowisku pracy wynikających z procesu pracy oraz czynników związanych z wykonywaniem pracy. Na środowisko pracy składają się: czynniki fizyczne (np. oświetlenie, hałas, mikroklimat), chemiczne (np. substancje toksyczne) oraz biologiczne (np. bakterie), występujące na obszarze miejsca pracy (np. w hali fabrycznej, na stanowisku pracy), jak i na obszarze otaczającym zakład pracy.

Za zagrażające zdrowiu uważa się te stanowiska pracy, na których występuje działanie czynników szkodliwych w natężeniu lub stężeniu przekraczającym najwyższe dopuszczalne wartości, określone w obowiązujących polskich normach lub innych normach higienicznych.

Tabl. 1. Zbiorowość objęta badaniem oraz zatrudnieni w warunkach zagrożenia (stan w dniu 31 XII)

Wyszczególnienie	Liczba osób w zakładach			Zatrudnieni w warunkach zagrożenia		
	objętych badaniem	w których zagrożenia		ogółem	w tym kobiety	
		nie wystąpiły	wystąpiły			
Ogółem	2015	128063	78273	49790	12760	1890
	2016	134546	80166	54380	13120	2027
sektor publiczny		30901	18523	12378	3178	784
sektor prywatny		103645	61643	42002	9942	1243

W województwie świętokrzyskim w jednostkach objętych badaniem warunków pracy na koniec 2016 r. zatrudnionych było 134546 osób wobec 128063 w roku poprzednim.

Według stanu na 31 XII 2016 r., liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia (licząc jeden raz w grupie czynnika przeważającego) zwiększyła się w stosunku do 2015 r. o 2,8%. W warunkach zagrażających zdrowiu zatrudnionych było 13120 osób, co stanowiło 9,8% zatrudnionych w przebadanych zakładach. Spośród ogółu zatrudnionych w warunkach zagrożenia 15,4% stanowiły kobiety i było ich o 7,2% więcej w porównaniu z 2015 r.

W sektorze publicznym na koniec 2016 r. zatrudnionych w warunkach zagrożenia było 3178 osób. Ich liczba zwiększyła się o 46,2% w porównaniu z 2015 r. Natomiast w sektorze prywatnym w warunkach zagrożenia pracowało 9942 osoby, tj. o 6,1% mniej niż w 2015 r. Ponadto sektor prywatny skupiał mniejszy odsetek zatrudnionych w warunkach zagrażających zdrowiu niż przed rokiem (75,8% wobec 83,0%).

Najwięcej zatrudnionych w warunkach zagrożenia odnotowano w sekcjach związanych z przemysłem. Zatrudnieni w tych sekcjach stanowili w 2016 r. 70,2% ogółu, tj. o 10,1 p.proc. mniej niż przed rokiem. W dalszej kolejności uplasował się transport i gospodarka magazynowa oraz budownictwo. Na wymienione sekcje przypadało w 2016 r. 91,3% ogółu zatrudnionych w warunkach zagrażających zdrowiu (w 2015 r. – 94,2%).

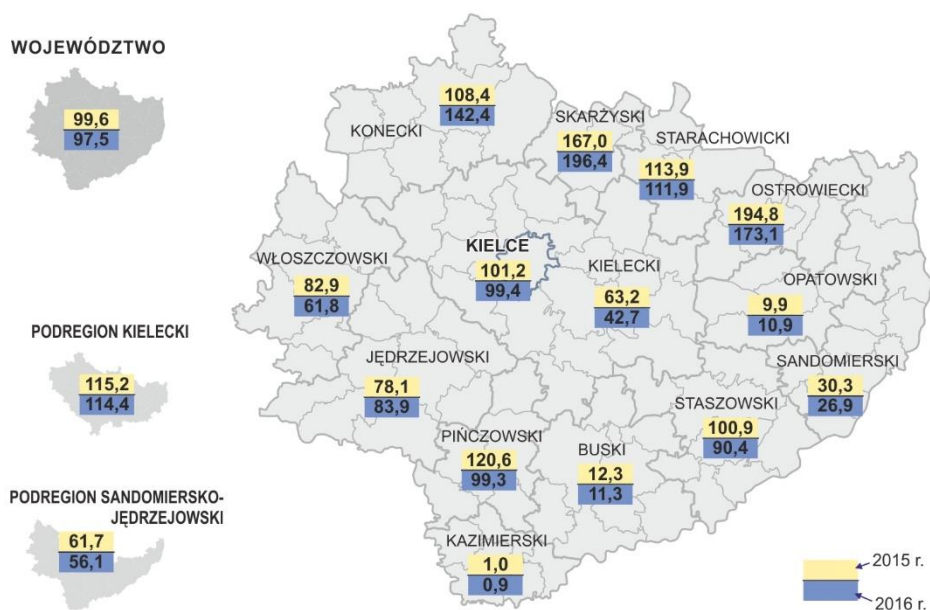
Wykres 1. Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według sekcji PKD

Analizując zagrożenie dla zdrowia mierzone wskaźnikiem „liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych w zbiorowości objętej badaniem” można stwierdzić, że największe zagrożenie dla zdrowia w pracy na koniec 2016 r. wystąpiło m. in. w transporcie i gospodarce magazynowej – 201,9 (w 2015 r. – 141,5), w przemyśle – 135,1 (w 2015 r. – 160,4), w tym w przetwórstwie przemysłowym 139,5 (w 2015 r. – 172,3), a także w budownictwie 115,2 (w 2015 r. – 72,0). Z kolei stosunkowo mało zagrożeń niosła praca w edukacji (1,1) i handlu; naprawie pojazdów samochodowych (11,3).

Przestrzenne rozmieszczenie zagrożeń stanowisk pracy oraz stopień natężenia zagrożeń czynnikami szkodliwymi dla zdrowia wiąże się z infrastrukturą i stopniem koncentracji zakładów pracy o określonych rodzajach działalności. W podregionie kieleckim na koniec 2016 r. liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia wyniosła 10935 osób i zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,5%. Natomiast w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia wyniosła 2185 osób, tj. o 4,8% mniej niż przed rokiem. Na koniec 2016 r. największy odsetek osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia, odnotowano, podobnie jak i przed rokiem, w m. Kielce (30,9%) oraz w powiatach: skarżyskim (14,1%), ostrowieckim (13,6%) i starachowickim (12,3%). W analizowanym okresie największe zagrożenie dla zdrowia w pracy mierzone wskaźnikiem „liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych w zbiorowości objętej badaniem” odnotowano w powiatach: skarżyskim (196,4), ostrowieckim (173,1), koneckim (142,4) i starachowickim (111,9). Z kolei najbezpieczniej mogli wykonywać pracę zatrudnieni w powiatach: kazimierskim (0,9), opatowskim (10,9) i buskim (11,3).

Mapa 1. Zatrudnieni w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych w zakładach objętych badaniem według podregionów i powiatów

Podstawą działań profilaktycznych w dziedzinie poprawy warunków pracy jest prawidłowa ocena głównych grup zagrożeń, tj. związanych ze środowiskiem pracy, z jej uciążliwością oraz z czynnikami mechanicznymi. W obrębie każdej grupy działa szereg czynników szkodliwych, które rzadko występują jednostkowo. Najczęściej pracownik poddany jest jednocześnie wpływowi kilku z nich, stąd suma tych czynników (tzw. osobozagrożeń) jest większa niż liczba pracowników.

Tabl. 2. Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według grup i nasilenia zagrożeń (stan w dniu 31 XII)

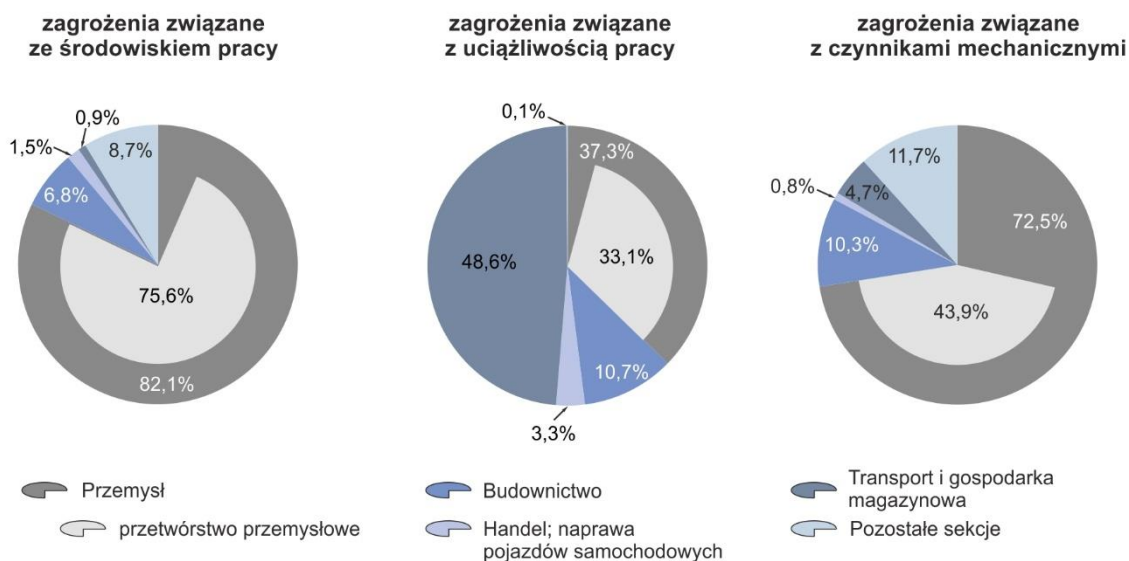
Wyszczególnienie		Ogółem		Zagrożenia związane					
				ze środowiskiem pracy		z uciążliwością pracy		z czynnikami mechanicznymi	
		razem	w tym przez jedną grupę czynników	razem	w tym przez jedną grupę czynników	razem	w tym przez jedną grupę czynników	razem	w tym przez jedną grupę czynników
w osobach									
Ogółem	2015	12760	10011	8779	6870	2483	2279	1498	862
	2016	13120	10212	8582	6454	3197	2738	1341	1020
w tym kobiety		2027	1731	1384	1152	434	409	209	170
sektor publiczny		3178	2571	1101	600	1738	1671	339	300
sektor prywatny		9942	7641	7481	5854	1459	1067	1002	720

W końcu 2016 r. wśród ogółu zatrudnionych w warunkach zagrożenia 65,4% osób narażonych było na szkodliwość czynników związanych ze środowiskiem pracy (8582 osoby), co świadczy o utrzymaniu się w naszym województwie wysokiego poziomu tej grupy zagrożeń. Najczęściej stanowiły je:

- ✓ hałas – 66,9% osobozagrożeń (w 2015 r. – 69,4%),
- ✓ pyły przemysłowe – 8,9% osobozagrożeń (w 2015 r. – 10,0%),
- ✓ mikroklimat gorący – 5,0% osobozagrożeń (w 2015 r. – 3,9%),
- ✓ wibracje – 3,4% osobozagrożeń (w 2015 r. – 2,9%),
- ✓ substancje chemiczne – 2,9% osobozagrożeń (w 2015 r. – 2,7%).

Ponad 87% osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia związanych ze **środowiskiem pracy** pracowało w sektorze prywatnym. Analogicznie jak w latach poprzednich, w analizowanej grupie zagrożeń dominował przemysł (82,1%), przy czym 75,6% stanowiło przetwórstwo przemysłowe, a następnie opieka zdrowotna i opieka społeczna (7,3%) oraz budownictwo (6,8%). Wskaźnik zagrożeń liczony na 1000 zatrudnionych w badanej zbiorowości wyniósł 63,8 wobec 68,6 rok wcześniej. Negatywnym procesem było zmniejszenie w stosunku do poprzedniego roku przewagi likwidacji lub ograniczenia czynników szkodliwych (5151 osobozagrożeń) nad nowo powstałymi lub nowo ujawnionymi (1637). W 2015 r. wielkości te kształtowały się odpowiednio: 4908 osobozagrożeń wobec 1147.

Wykres 2. Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według grup zagrożeń i sekcji PKD w 2016 r.

W warunkach zagrożenia związanych z **uciążliwością pracy** pracowało 3197 osób, tj. o 28,8% więcej niż w 2015 r. Stanowiły one 24,4% ogółu zatrudnionych, czyli o 4,9 p. proc. więcej niż w 2015 r. Większość zatrudnionych w warunkach zagrożenia związanych z uciążliwością pracy (54,4%) stanowiły osoby pracujące w sektorze publicznym (w 2015 r. – 46,5%). W analizowanej grupie zagrożeń dominowały: transport i gospodarka magazynowa (48,6% ogółu zatrudnionych) oraz przemysł (37,3%). Wskaźnik zagrożeń liczony na 1000 zatrudnionych w badanej zbiorowości wyniósł 23,8 wobec 19,4 rok wcześniej. W 2016 r. zlikwidowano lub ograniczono 491 osobozagrożeń związanych z uciążliwością pracy, równocześnie stwierdzono 292 nowo powstałe lub nowo ujawnione osobozagrożenia (w 2015 r. odpowiednio: 611 i 302).

Najmniej osób wykonywało pracę w warunkach zagrożenia związanych z **czynnikami mechanicznymi**. Na stanowiskach pracy, na których występowały zagrożenia związane z maszynami szczególnie niebezpiecznymi, na koniec 2016 r. zatrudnionych było 1341 osób, tj. 10,2% ogółu zatrudnionych w warunkach zagrożenia (o 1,5 p. proc. mniej niż przed rokiem). Liczba tych osób zmniejszyła się o 10,5% w porównaniu z 2015 r. Z ogółu zatrudnionych w warunkach zagrożenia związanych z czynnikami mechanicznymi 74,7% pracowało w sektorze prywatnym. Również w tej grupie zagrożeń dominował przemysł (72,5% ogółu zatrudnionych). Wskaźnik zagrożeń liczony na 1000 zatrudnionych w badanej zbiorowości wyniósł 10,0 wobec 11,7 rok wcześniej. W analizowanym okresie zlikwidowano lub ograniczono 280 osobozagrożeń wynikających z czynników mechanicznych związanych z maszynami szczególnie niebezpiecznymi, równocześnie stwierdzono 69 nowo powstałych lub nowo ujawnionych osobozagrożeń (w 2015 r. odpowiednio: 340 i 102).

Ujawnienie mniejszej liczby nowych osobozagrożeń w większości wskazanych kategoriach pracy w warunkach zagrożenia świadczy o pozytywnych procesach zachodzących w dziedzinie warunków pracy.

Tabl. 3. Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według grup i nasilenia zagrożeń na 1000 zatrudnionych w zakładach objętych badaniem (stan w dniu 31 XII)

Wyszczególnienie	Ogółem		Zagrożenia związane						
			ze środowiskiem pracy		z uciążliwością pracy		z czynnikami mechanicznymi		
	razem	w tym przez jedną grupę czynników	razem	w tym przez jedną grupę czynników	razem	w tym przez jedną grupę czynników	razem	w tym przez jedną grupę czynników	
	na 1000 zatrudnionych								
Ogółem	2015	99,6	78,2	68,6	53,6	19,4	17,8	11,7	6,7
	2016	97,5	75,9	63,8	48,0	23,8	20,3	10,0	7,6
w tym kobiety		15,1	12,9	10,3	8,6	3,2	3,0	1,6	1,3
sektor publiczny		102,8	83,2	35,6	19,4	56,2	54,1	11,0	9,7
sektor prywatny		95,9	73,7	72,2	56,5	14,1	10,3	9,7	6,9

OCENA I ELIMINACJA RYZYKA ZAWODOWEGO

Podczas badania warunków pracy zbierane są również informacje dotyczące działań profilaktycznych związanych z oceną ryzyka zawodowego, tj. z kompleksowym oszacowaniem kombinacji prawdopodobieństwa wystąpienia urazu ciała lub pogorszenia stanu zdrowia i ich stopnia ciężkości, w sytuacji zagrożenia, dokonywane w celu wyboru właściwych środków bezpieczeństwa.

W 2016 r. taką ocenę przeprowadzono dla 27558 stanowisk pracy, na których pracowało 41333 osoby (w 2015 r. odpowiednio dla: 28156 stanowisk i 46620 osób). Wyeliminowano lub ograniczono ryzyko zawodowe na 14607 stanowiskach pracy, co stanowiło o 4,9% więcej w stosunku do roku poprzedniego. Pracowało na nich 22338 osób. Najczęściej stosowaną profilaktyką była ochrona indywidualna, którą odnotowano na 9768 stanowiskach dla 15098 osób pracujących.

Z uprawnień pracowniczych wynikających z określonych warunków pracy korzystało odpowiednio – według stanu w końcu lipca 2016 r. i 2015 r.:

- ✓ z posiłków profilaktycznych – 11494 i 11779 osób,
- ✓ z napojów – 41368 i 42374 osób,
- ✓ z innych środków odżywczych – 1774 i 2337 osób,
- ✓ z dodatków pieniężnych – 10602 i 10664 osób,
- ✓ ze skróconego czasu pracy – 648 i 629 osób,
- ✓ z dodatkowych urlopów – 1228 i 1771 osób,
- ✓ z uprawnień wynikających z pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze – 314 i 268 osób.

WYPADKI PRZY PRACY

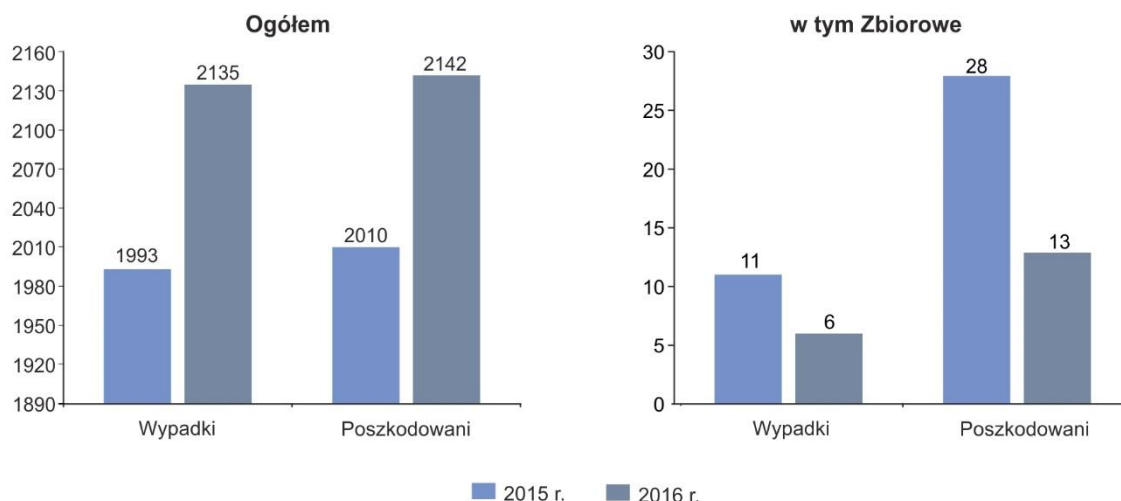
Dane o wypadkach przy pracy uzyskiwane są ze statystycznej karty wypadku przy pracy i obejmują wszystkie wypadki przy pracy, jak również wypadki traktowane na równi z wypadkami przy pracy niezależnie od tego, czy wykazana została niezdolność do pracy. Informacje te są niezbędne przede wszystkim dla profilaktyki i podejmowania działań zapewniających ochronę pracy.

Informacje zawarte w statystycznej karcie wypadku pozwalają na scharakteryzowanie populacji osób, które uległy wypadkowi przy pracy (poza indywidualnymi gospodarstwami rolnymi) według cech demograficznych i społeczno-zawodowych.

W 2016 r. odnotowano 2135 wypadków przy pracy i wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy, w tym 6 wypadków zbiorowych (wobec odpowiednio 1993 i 11 przed rokiem).

Liczba osób poszkodowanych w omawianych wypadkach wyniosła 2142 (w tym w wypadkach zbiorowych 13) i zwiększyła się o 6,6% w relacji do 2015 r. Wśród wszystkich poszkodowanych śmierć poniosło 9 osób, ciężkim uszkodzeniem ciała uległo 11 osób, a 2122 odniosło lżejsze obrażenia (przed rokiem odpowiednio: 12, 15, 1983). Większość poszkodowanych zatrudniona była w sektorze prywatnym (63,2% w 2016 r. wobec 66,6% w 2015 r.).

Wykres 3. Wypadki i poszkodowani przy pracy

Kobiety stanowiły 39,6% ogółu poszkodowanych (849 osób), tj. o 2,6 p. proc. więcej niż przed rokiem (743 osoby). Wśród ogółu poszkodowanych kobiet – wszystkie 849 osób doznało lżejszych uszkodzeń ciała.

Spośród poszkodowanych mężczyzn, 9 osób zmarło, 11 doznało ciężkich obrażeń, a 1273 lżejszych uszkodzeń ciała.

Najwięcej poszkodowanych osób odnotowano w jednostkach zakwalifikowanych do sekcji:

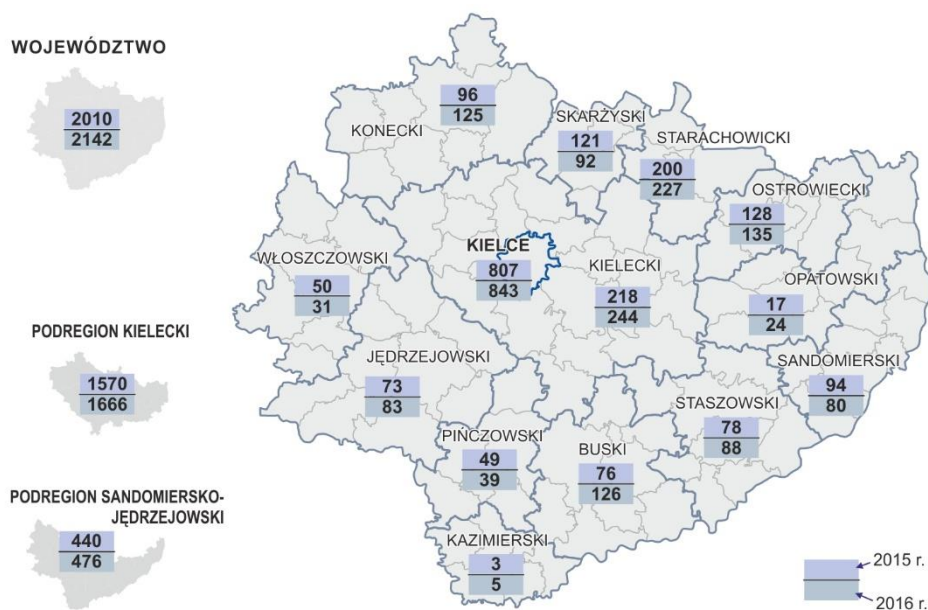
- ✓ przetwórstwo przemysłowe – 724 osób (w 2015 roku 714 osób),
- ✓ opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 429 osób (311 osób),
- ✓ handel; naprawa pojazdów samochodowych – 270 osób (przed rokiem 287 osób),
- ✓ budownictwo oraz administracja publiczna i obrona narodowa – po 112 osób (126 i 104).

Przestrzenny rozkład poszkodowanych w województwie zdeterminowany jest warunkami pracy w poszczególnych jednostkach terytorialnych. Zdecydowaną większość (77,8%) poszkodowanych grupował podregion kielecki, w którym zatrudnionych było 83,3% pracowników województwa w warunkach zagrożenia. Co więcej przewaga podregionu kieleckiego nieznacznie spadła w porównaniu z 2015 r., kiedy to odnotowano 78,1% poszkodowanych i 82,0% zatrudnionych w warunkach zagrożenia w województwie.

Najwyższe wskaźniki poszkodowanych utrzymały się w powiatach:

- ✓ grodzkim (m. Kielce) – 39,4% ogółu poszkodowanych (w 2015 r. – 40,1%),
- ✓ kieleckim – 11,4% (10,8%),
- ✓ starachowickim – 10,6% (10,0%),
- ✓ ostrowieckim – 6,3% (6,4%).

Mapa 2. Poszkodowani w wypadkach przy pracy i traktowanych na równi z wypadkami przy pracy według podregionów i powiatów

Większość osób poszkodowanych w wypadkach przy pracy wykonywała pracę w zakładach (jednostkach lokalnych) o liczbie pracujących do 249 osób – 57,0%, w tym o liczbie od 50 do 249 osób – 30,2% ogółu poszkodowanych (w 2015 r. odpowiednio: 59,4% i 30,7%). W 2016 r. większość osób poszkodowanych w wypadkach przy pracy, tj. 66,0% stanowili pracownicy zatrudnieni na czas nieokreślony wobec 66,7% w 2015 r., w tym w pełnym wymiarze czasu pracy – 63,6% (w 2015 r. 65,1%). Odsetek poszkodowanych zatrudnionych na czas określony wyniósł 32,7% wobec 31,3% przed rokiem, w tym w pełnym wymiarze czasu pracy – 31,7% wobec 30,2%.

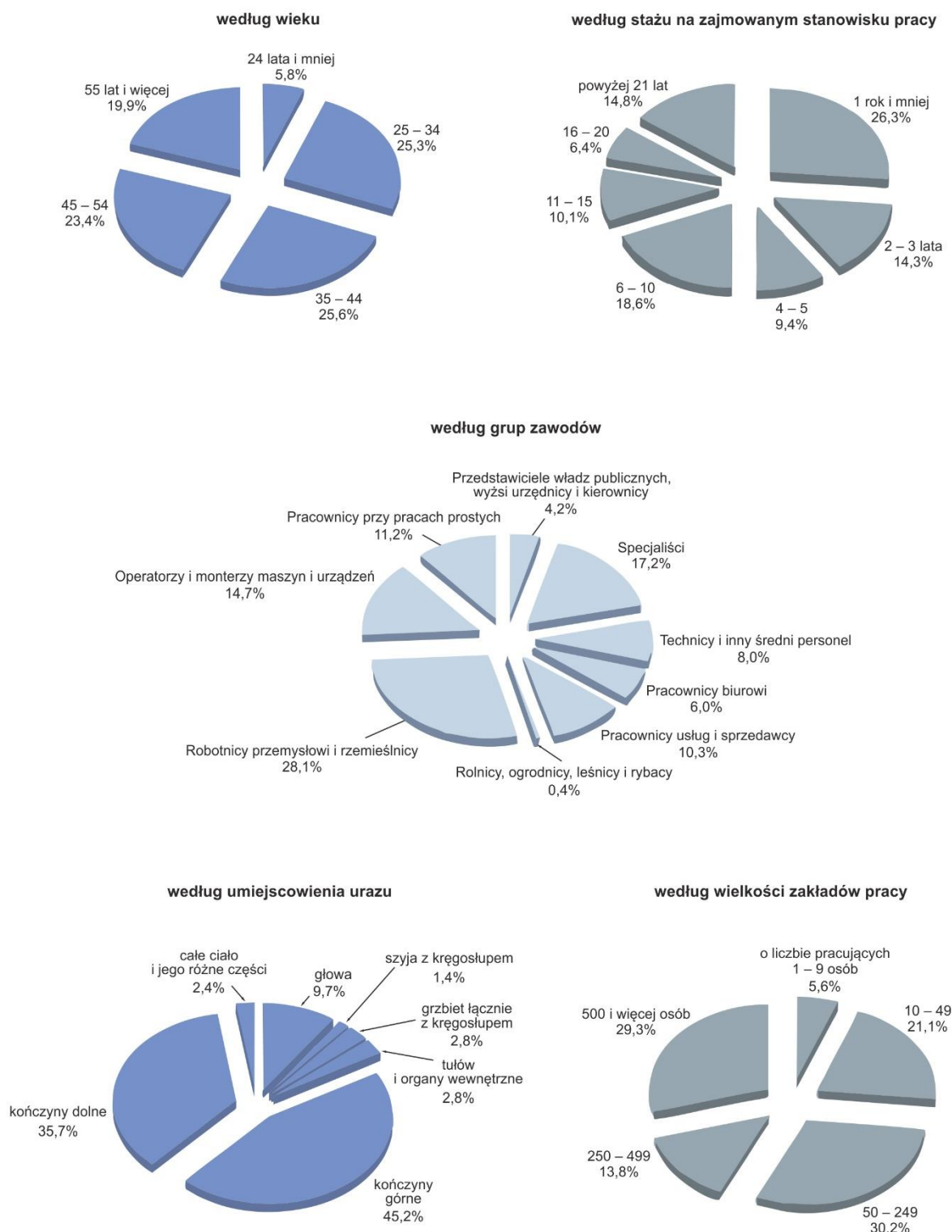
Najwięcej poszkodowanych to pracownicy w wieku 35-44 lata, którzy stanowili 25,6% ogółu (w 2015 r. – 26,3%) oraz w przedziale wiekowym 25-34 lata – 25,3% (w 2015 r. – 23,8%).

Analogicznie, jak w 2015 r. najczęściej ulegały wypadkom osoby o krótkim stażu pracy – do 1 roku łącznie (26,3% poszkodowanych wobec 26,2% w 2015 r.). Następnie uplasowały się osoby poszkodowane o stażu pracy 6-10 lat (18,6%) oraz o stażu powyżej 21 lat – 14,8% (w 2015 r. wskazane udziały wyniosły odpowiednio: 19,3% i 15,3%).

Z wybranych grup zawodów najczęściej ofiar wypadków stanowili robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, których odsetek sięgał 28,1% ogółu poszkodowanych (w 2015 r. 30,5%).

Głównymi wydarzeniami powodującymi uraz poszkodowanego były: zderzenia z/uderzenia w nieruchomy obiekt (24,2% poszkodowanych w 2016 r. wobec 23,6% przed rokiem), kontakt z przedmiotem ostrym, szorstkim, chropowatym (20,1% wobec 18,3%) uderzenie przez obiekt w ruchu (18,6% wobec 20,4%), i obciążenie fizyczne lub psychiczne (13,4% wobec 12,9%).

Wykres 4. Poszkodowani w wypadkach przy pracy i traktowanych na równi z wypadkami przy pracy w 2016 r.

Wśród wydarzeń będących odchyleniem od stanu normalnego (tzn. wydarzeń niezgodnych z właściwym przebiegiem procesu pracy, które wywołały wypadek) głównie odnotowano: poślizgnięcie, potknięcie się i upadek poszkodowanego, którym uległo 29,2% ogółu poszkodowanych (w 2015 r. – 29,3%).

Podobnie, jak przed rokiem przyczynami największej liczby wypadków było nieprawidłowe zachowanie się pracownika (61,4% przyczyn w omawianym roku i 58,2% w 2015 r.) oraz brak lub niewłaściwe posługiwanie się czynnikiem materialnym przez pracownika (odpowiednio: 8,5% oraz 8,6%).

Liczba dni niezdolności do pracy wyniosła 80751 i była o 1905 dni wyższa niż w 2015 r. Na 1 poszkodowanego (z wyłączeniem osób poszkodowanych w wypadkach śmiertelnych) przypadło ok. 37,9 dni niezdolności do pracy wobec 39,5 w 2015 r.

Na zwolnieniu lekarskim trwającym od 4 do 20 dni przebywało 612 poszkodowanych, natomiast zwolnienia lekarskie trwające 21 dni i dłużej otrzymało 1203 osób (przed rokiem odpowiednio: 550 i 1187 osoby).

Wypadki przy pracy w 2016 r. spowodowały stratę czasu (szacunkowo) 1083 roboczogodzin osób nie poszkodowanych w wypadkach (w tym najwięcej – w przetwórstwie przemysłowym – 564). Straty te były niższe niż w 2015 r. o 438 roboczogodzin.

Straty materialne spowodowane wypadkami przy pracy (szacunkowo – bez strat związanych z czasem pracy) wyniosły 340 tys. zł (najwięcej w sekcjach: transport i gospodarka magazynowa – 90 tys. zł oraz administrowanie i działalność wspierająca – 85 tys. zł i były o 139 tys. zł niższe w porównaniu z 2015 r.

ŚWIADCZENIA

Badanie warunków pracy dostarcza także informacji o świadczeniach wypłaconych z tytułu pracy w warunkach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia oraz z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w badanej zbiorowości.

W 2016 r. wypłacono 743 świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych na łączną kwotę 3267,5 tys. zł, tj. więcej niż w 2015 r. o 5,7% w liczbie świadczeń oraz o 15,2% w kwocie. Odszkodowania z tytułu wypadków przy pracy stanowiły 99,1% ogółu, a przeznaczono na nie 98,1% wypłaconej kwoty. Średni koszt na jedno świadczenie wyniósł 4397,7 zł, w tym z tytułu wypadków – 4356,4 zł (w roku ubiegłym odpowiednio: 4035,3 zł i 3762,6 zł).

Najwięcej świadczeń wypłacono w jednostkach przetwórstwa przemysłowego – 409, przy czym średni koszt świadczenia wyniósł 4111,0 zł. Wysokie odszkodowania wypłacono w administrowaniu i działalności wspierającej – średnio 7833,3 zł i budownictwie – 7475,0 zł. Najniższe odszkodowania pobrali pracownicy z sekcji informacja i komunikacja – średnio 2350,0 zł.